

Bahar Akpınar: Ortaçağ'da antisemitizm

Posted on 21/03/2020

Günden güne arttığı hepimizin malumu olan antisemitizm, dinler tarihinin neredeyse tümüne yayılan, çağlar boyunca devam eden ve salt bu kavram üzerinden bir tarih okuması yapmaya imkân verecek kadar derin ve katmanlı bir konu. Ortaçağ antisemitizmi Nazi dönemine uzanan yapısıyla detaylı bir okuma yapılmasını gerekli kılıyor.

1. yüzyılda Hristiyanlığın ortaya çıkışıyla ayrı ayrı yaşamaya başlayan Hristiyan ve Yahudi toplulukları arasındaki ilk gerilimler 2. yüzyıldan itibaren 'Ad versus Judeos' (Yahudiler'e Karşı) adı altında kaleme alınan yazılarla başlar. İki dinin doktrinsel çekişmesi olduğu göze çarpan bu yazıların odağında İsa'nın Mesih olduğuna inanan Hristiyanlar, Tevrat'taki Mesih kavramının İsa'nın varlığına göre yeniden yorumlanması gerektiği belirterek, Yahudiler için tek kurtuluş yolunun tövbekâr olup Hristiyanlığı seçmek olduğunu söylerler. Bu konuda artan baskılar süregiderken, Yahudilerin Tanrı katili olduklarını söyleyerek bu baskıyı suçlamaya çevirirler. Yahudileri bir suç üzerinden tanımlayınca, başlarına gelen tüm felaketleri yaşamaları gereken birer ceza ve kefaret olarak nitelendirirler. Ortaçağ dünyasında bu nesilden nesle aktarılan kalıtsal bir suçtur ve tüm Yahudileri hedef haline getirir.

1095 yılında Papa Urban II'nin Haçlı Seferlerini başlatması ile bu suç cezasını bulmaya, antisemitizmin kanlı tarihi yazılmaya başlanır. Haçlı orduları geçtikleri yerlerdeki Yahudileri katlederek ilerler. Bu açıdan bakıldığında Haçlı Seferleri belli bir halka yönelik organize biçimde yapılan ilk soykırım olmaları bakımından da önemlidir. Haçlı Seferlerinde Kuzey Fransa, Almanya ve Kudüs'te yoğun Yahudi katliamları yapılır. 1096 yılında Ren ve Tuna boylarında yaşayan Yahudi cemaatlerinin neredeyse tamamı iki ay içerisinde yok edilirken Speyer, Worms, Mainz, Trier, Metz, Köln, Neuss, Xanten, Regensburg ve Prag'da 5000

civarında Yahudi katledilir. 1146-1147'deki İkinci Haçlı Seferinde Yahudi kıyımı tekrarlanır.

Kilisenin güçlenmesiyle Papalığın giderek daha fazla tehdit ettiği Yahudiler ayrımcılık, zorla vaftiz edilme, baskı ve sürgünlere maruz kalır. 1290'da İngiltere'den, 1396 yılında Fransa'dan sürülürler. Başlarda din üzerinden üretilen antisemitizm artık bununla yetinmez, yeni hikâyeler uydurularak körüklenmeye başlanır. Ortaçağ antisemitizminin uydurma hikâyelerle beslenmesinin ardında Yahudi mallarına göz dikilmesi vardır.

1. Haçlı Seferinden sonra başta Kuzeybatı ve Orta Avrupa olmak üzere geçim kaynakları oldukça kısıtlanan Yahudiler, Kilise'nin faiz yasağı nedeniyle para ticaretinde etkin olmaya başlar. Bunun yanı sıra dericilikten tıbbı kadar hemen her meslekte etkindirler. Ortaçağ dünyasında tüccar ve esnaf loncaları Kilise'ye bağlı birlikler olduğundan Yahudiler ticaretten ve zanaattan dışlanır. İngiltere, Fransa, Kuzey İtalya ve Almanya'daki kentlerde yaşayan Yahudilerin başlıca mesleği, Hristiyanların dini nedenler yüzünden yapamadıkları para ticaretidir. Yahudilerin maddi olarak güçlenmeye başlaması yeni bir antisemitizm dalgasına neden olur. İşte bu dalga gücünü uydurma hikâyelerden alır.

Bu hikâyelerden ikisi 14. yüzyıl ortalarında uydurulur. Yahudilerin ayinler düzenleyerek Hristiyanları öldürdükleri ve kutsanmış ekmeğe hakaret ettiklerine yönelik hikâyeler hızla yayılır. 1298'de Frank Krallığı, 1337'de Bavyera/Deggendorf, 1336-1338'de Avusturya/Pulkau'daki geniş çaplı katliamlar bu uydurma hikâyelerin neticesinde gerçekleşmiştir. Hristiyanlar, sözüm ona din aşkı ile öldürdükleri Yahudilerin mal varlıklarına el koymaya başlar.

Yahudilerin kuyu ve su kaynaklarını zehirleyerek vebaya neden oldukları safsatası 1346-1350 arasında Yahudi topluluklarının çoğunun yok edilmesine neden olur. Yahudilerin veba salgınından sorumlu tutulup katledilmeleri Ortaçağ antisemitizminin doruk noktasıdır. Yahudi kimliğine yönelik nefretle beslenen bu hikâye Yahudi malvarlıklarına el konulacak şekilde düzenlenir: IV. Karl tarafından 6 Nisan 1349'da çıkarılan bir kararla Yahudilerden

elde edilecek olan malların soylulara ve ayrıcalıklı yurttaş sınıfına devredileceği bildirilir. 27 Haziran 1349'da çıkarılan bir karar ile Nürnberg'deki Yahudi evleri arasından seçilen evler, oradaki Yahudiler ne zaman öldürülürse o zaman devredilmek üzere kayda geçirilir. Bu sistematik bir katliam hazırlığı olup her şey belirtilen biçimde uygulanır.

Benzer olaylar Strasburg'da da yaşanır. Burada veba salgınına neden oldukları öne sürülen Yahudilerden bazıları sözüm ona yargılanarak idam edilir. Bazı şövalye ve önde gelenlerin kışkırtması ve kasaplar loncasının yardımıyla bir katliam planlanır. Yahudilere kentten sürüleceklerini söylenerek evlerinden alınırlar. Büyük bir yağma ve talan arasında yaşadıkları yerlerden toplanan bu insanlar 14 Şubat 1349'da sırf bu iş için ayrılmış bir eve doldurularak yakılır. Çıkarılan kararla öldürülen Yahudilerin paraları loncalar arasında paylaşılır. Bu dönemde Strasburg'da toplam 2000 Yahudi yakılır. Bu yakma eylemleri yaygınlaşarak devam eder. Mainz'de zamanın en büyük Yahudi topluluğu başta kendilerini savunmaya çalışsalar da durumun umutsuzluğunu fark edince evleriyle birlikte kendilerini ateşe verirler.

Veba salgınından sonra 15. yüzyıla gelindiğinde giysi yönetmelikleri uygulanmaya ve gettolar kurulmaya başlanır. Yahudi kıyafetleri ilk bakışta tanınmalarını sağlayacak şekilde düzenlenir. Buna ek olarak Paskalya'dan önceki yas haftasında Yahudilerin sokağa çıkmaları yasaklanır. 15. yüzyıl Yahudilerin sınır dışı edilmeleri ile geçer. 1420'de Avusturya'dan, 1424'de Freiburg ve Zürih'ten, 1426'da Köln'den, 1432'de Saksonya'dan, 1439'da Augsburg'dan, 1451'de Würzburg'dan, 1454'de Breslau'dan sınır dışı edildiler. Sınır dışı kararlarının ardında Ortaçağ antisemitizminin iki ana eksenini olan para ve din vardır. Halkı Yahudilerin tefeciliğinden korumak, Tanrı ve Kutsal Meryem'e dayandırılan nedenlerle sürgüne zorlanan Yahudilere ekmek satılmaz, unlarını öğütülmez, pazara ancak Hristiyanlar alışverişlerini yapıp bitirdikten sonra çıkmalarına izin verilir.

Ortaçağ'daki Yahudi katliamları sürekli olarak devam eden ve her bahaneyi kullanan olaylardı. 14. yüzyılın ikinci yarısında cadılarla birlikte dinsizler, dilenciler ve Yahudiler de

ateşe veriliyordu. Avrupa'nın meydanlarından hemen her gün iftiralar atılıp şeytanın temsilcileri olarak damgalanan bu insanlar birer birer yakılıyordu. Antisemitizmin Ortaçağ'dan yükselen dumanları günümüzde hâlâ tütüyor.

Bu isli havayı dağıtmak, hayal gücünü zorlayan uydurma hikâyeler ve iftiralarla mücadele etmek tüm insanlığın görevi...

*Bu yazı Eva Groepler tarafından yazılan 'Anti-Semitizm Antik Çağdan Günümüze Yahudi Düşmanlığının Tarihi' adlı kitaptan yararlanılarak yazılmıştır.

Kaynak: salom.com.tr